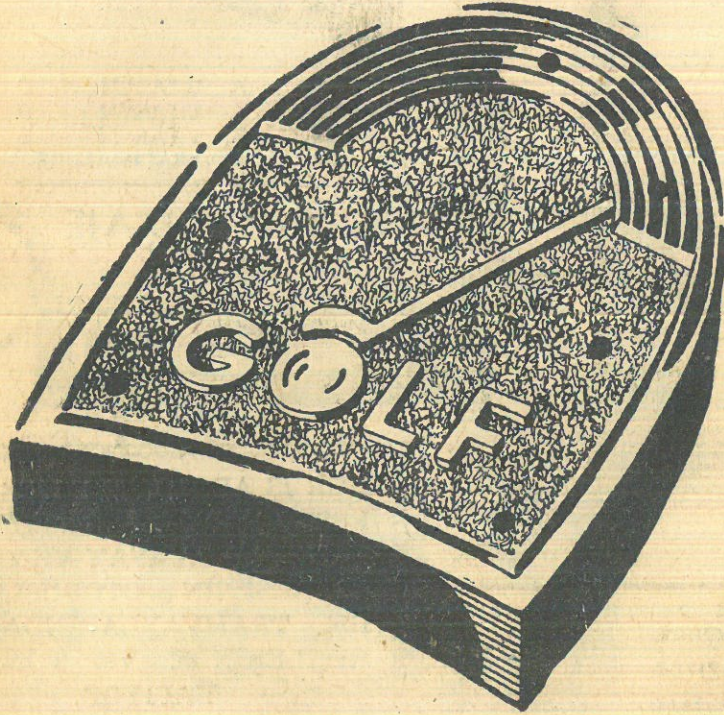

GOLF

GOLF

72

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Nisan 1959

İÇİNDEKİLER:

TİCARİ ÖRF VE GELENEKLER	Muzaffer UYGUNER
GALİP FUAT UZUNHASANOĞLU	Hacım Necibî OKAZ
KARŞTA DERLENEN «SAYACI TÜRKÜLERİ» (II)	KIBZIOĞLU M. Fahrettin
BORÇAK'TA YAĞMUR DUASI	Mehmet BAHÇEÇİ
AŞIK TALİBİ COŞKUN VE SÜŞEHİRİ	Sükrü POLAT
BEKÇİ VE RAMAZAN MÂNİLERİ	M. Halit BAYRI
KEREM İLE ASLI HİKAYESİNİN YAZARI KİMDİR	Caht ÖZTELLİ
SİLİFKE'DE ORMAN BİTKİLERİ ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR	Kerim YUNB
SERİK'TEN MASALLAR: FATMA ABLANIN KUZULARI	Hüsnü YILDIZ
AYIN OLAYLARI: ETNOGRAFYA MÜZESİ'NİN ÇALIŞMALARI	
BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 117

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

73

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

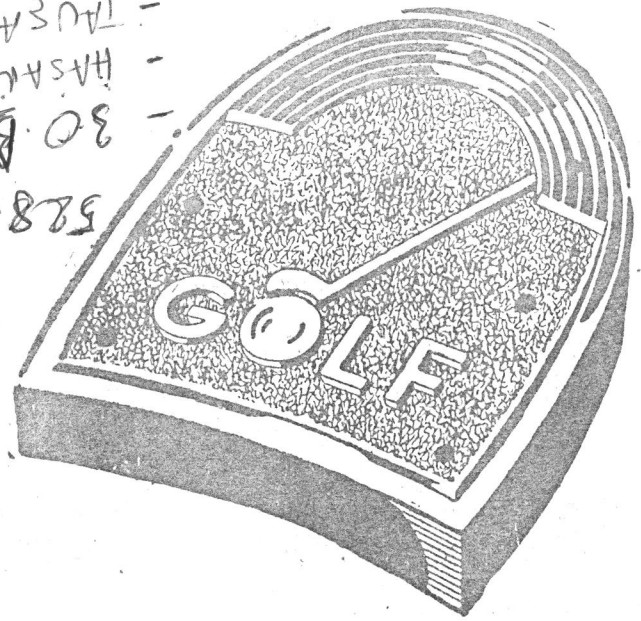
Nisan 1959

İÇİNDEKİLER:

TİCARİ ORF VE GELENEKLER	Mucaffer UYGUNER
GALİP FUAT UZUNHASANOĞLU	Hasim Nezih OKAY
KARŞ'TA DERLENEN «SAYACI TÜRKÜLERİ» (II)	KIRZIOĞLU M. Fahrettin
BORÇAK'TA YAĞMUR DUASI	Mehmet BAHÇEOLU
AŞIK TALİBİ COŞKUN VE SÜŞEHİRİ	Sükrü POLAT
BEKÇİ VE RAMAZAN MÂNİLERİ	M. Halit BAYRI
KEREM İLE ASLI HİKÂYESİNİN YAZARI KİMDİR	Caht ÖZTELLİ
SİLİFKE'DE ORMAN BİTKİLERİ-ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR	Kerim YUNUS
SERİK'TEN MASALLAR: FATMA ABLANIN KUZULARI	Hüsnü YILDIZ
AYIN OLAYLARI: ETNOĞRAFYA MÜZESİ'NİN ÇALIŞMALARI	
DİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 117

Kuruş: 50

528.552.43.896
 30. BODF
 HASAN 4.44
 - TUSAU

GOLF

Misafir davet ederken

DÜŞÜNMEYİNİZ!

Yalnız
Kutu
Açmak
Külfetine
Katlanarak
Sofranızı
Nefis
"TAMEK",
Yemek ve
Mezelerile
Donatabileceksiniz.
Çeşitlerin
Fevkâladeliği
Müşkülpesent
Misafirlerinizin
Dahi
Takdirini
Kazanacaktır.

12 Çeşit hazır yemek

- 3 - Turşu
- 6 - Komposto
- 2 - Sos
- 3 - Sebze Konservesi
- 6 - Reçel ve marmelat
- Domates salça ve suları

JET REKLAM-6412

TAMEK
KONSERVELERİ
YEGANE KALİTE KONSERVE

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 117

NISAN 1959

YIL: 10 - CİLT: 5

Ticarî Örf ve Gelenekler

Yazan: Muzaffer UYGUNER

Âdet, basmakalıp haline gelerek içtimâleşmiş olarak yaşayan göreneklerdir. İctimaî bir hale gelmiş yaygın ve sürekli bütün faaliyetler âdet kadrosu içine girer. Âdetlerin bir sınırı yoktur; maddî ve manevî her şey âdet haline gelebilir. Âdetleşen her faaliyet otomatikleşir, sabitleşir. Âdetler ferdî itiyatlar karşısında içtimâî bir itiyat şeklinde gelir.

Cemiyet olan her yerde âdet de vardır. Âdetsiz hiçbir içtimâî topluluk gösterilemez. Her milletin, her ailenin, her derneğin ve müessesenin bir âdeti bulunabilir. Muhtelif meslek gruplarının da kendilerine has âdetleri teessüs eder ve etmiştir. Bu durum, âdetlerle topluluklar arasında çok sıkı bir bağlilik olduğunu gösterir. Âdetlere riayetin sırrı da bu bağliliktedir.

Âdetlerin umumî vasfı, eski olmaları, herkesce bilinerek tatbik ve riayet edilmeleri, nesilden nesle görenek olarak aynen devam etmeleridir. Âdetlerin kaynağı ve suuru tarihin, zamanın karanlıklarındadır. Hiçbir âdet düşünülerek yapılmaz; âdetlere düşkünlük bir şuur işi olmaktan ziyade bir görenek neticesidir. İctimaî ülfet ve sempatiğin bir çoğu âdetlerin mahsulüdür. Örf ve âdetler, fertler arasında olduğu kadar fertle bir topluluk veya iki topluluk arasındaki münasebetleri düzenleyici bir rol

oynar. Hukuk sosyolojisi, örf ve âdetleri spontane hukuk içinde «önceden tesbit edilmiş spontane hukuk» olarak müतालâ eder. İctimaî hayatın hiçbir teşkilâtî üst-yapının delâletine ihtiyaç hissetmeden, kendi kendine yarattığı spontane hukuk, mer'iyetini sosyal hayatın kendisine olan ihtiyacından alır. Bu hukukun garantisi taazzuv etmiş müeyyideler değil, sosyal muhitin baskısıdır.

«Örf ve âdet hukuku spontane hukukun, kaideler halinde kökleşmiş bir şeklidir. Ancak bu kaideler, teşkilatlanmış hukukta olduğu gibi belirli şekillerce teemmül edilerek ısdar edilmiş değildir ve belirli müeyyideleri davet etmez, yalnız sosyal muhitin baskısına dayanır. Örf ve Âdet hukukunun nasıl tesekkül ettiği meselesi, zamanın karanlıkları içinde kaybolur gider. Bu, spontane bir teşekküldür.» (1)

Fıilî bir hadise olan örf ve âdetin hukuk kaidesi mahiyetini iktisap edebilmesi için, yukarıda da söylendiği gibi, üç şartın mevcudiyeti şarttır:

1 — Âdet fiilen ve otomatik olarak kullanılmalı, tatbiki zarurî addedilmelidir.

2 — Âdetlerin çok eskidenberi cari olması gerekir. Modern münasebetler muayyen ve daima tekerrir eden şartlarında cereyan ettiğinden bugün es-

kilikten ziyade âdetlerin tekerrür ve teaddüdü mühimdir.

3 — Âdetler umumî kanaati ifade etmelidir. Bahis konusu âdete riayet fikri herkesin düşüncesinde yerleşmiş olmalıdır. Hukukçular bu şarta «opinio necessitatis» derler.

Örf ve âdetin hukuk kaidelerine ta-kaddümü, bizi, âdetin âdet hukuku anlamına götürür. Bu biçim bir anlayışa göre âdetin mevcudiyetini ilgililerin ispat etmesi lâzım değildir. Ord. Prf. Hırs'e göre, «Ticari âdetleri hukukî kaide diye vasıflandırsak, Yargıtay âdetlerin yanlış tatbik edilmiş olmasından dolayı dahi temyiz olunan hükmü bozabilecekler.» (2)

Ticari faaliyatin gelişmesiyle diğer faaliyetlerde olduğu gibi ticari örf ve âdetler de teşekkül etmiştir. Bugün memleketimizin muhtelif bölgelerinde muhtelif ticari konularda örf ve âdetler yaşamaktadır. Mevcut ticari örf ve âdetlere mülga 865 ve mer'i 6762 sayılı Ticaret Kanunları da mer'iyet tanımışlardır.

Mülga Kanununun 2 nci maddesi şöyledir:

«Mesaili ticariye kanunen muteber mukavelâtın ve böyle bir mukavele bulunmadığı halde kavani ticariyenin sarahat veya delâletiyle halledilir. Bunlarla halledilemediği takdirde adati ticariye mahihüttatbik ittihaz ve adati mahalliyeye veya mahsusa âdatı umumiyeye tercih olunur.»

Mer'i 6762 sayılı kanununun 1 ve 2 nci maddelerinde bu hususa dair hükümler konulmuştur. Kanunun gerekçesinde, bu hususla ilgili olarak şöyle denilmektedir: «Muayyen bir olayın ticari olarak tavsif edilip edilemeyeceği meselesi tasarının 3 üncü maddesine göre halledildikten sonradır ki böyle bir iş için âdi hükümlerden farklı olan özel ve ticari hükümlerin de mevcut olup olmadığı meselesinin tetkikine geçilmesi lâzımdır.

«Tasarının 3 üncü maddesi gereğince ticari bir kaide olarak vasıflandırılabilen bir olay için tasarının 1 inci maddesine göre ticari bir hüküm mahiyetini haiz özel kanunî bir kaidenin mevcut olmadığı anlaşıldıktan sonra mevzuatın tica-

ri olmayan hükümlerinin tatbikinden önce ihtilâflı bulunan mesele hakkında âmir hükümlere aykırı olmayan cari ticari örf ve adet mevcut olup olmadığı hususu araştırılacaktır. Bu bakımdan tasarı, yürürlükte bulunan kaideyi muhafaza etmektedir.

«Yalnız ticari örf ve âdet tabiriyle ticari teammül tabiri arasındaki fark bugünkü kanunda açıkça belirtilmediği için tasarının 2 nci maddesinde bu hususta bazı aydınlatıcı kaideler konulmuştur. Şöyle ki:

«Her ticari teammül, esas itibariyle hukukî kaide olmayıp sadece fiilî bir itiyattır. Bu itiyat tacirlerin açık ve zımnî iradelerinin tefsiri için büyük bir fayda temin ettiği halde objektif hukuk kaidesi mahiyetinde değildir.

«Teammül ancak örf ve âdet hukuku mahiyetini kazandıktan sonradır ki mahkeme tarafından mevzuatın herhangi bir hükmü gibi tatbik edilebilir. Şu halde yalnız fiilî itiyadı ifade eden bir teammülün örf ve âdet hukuku seviyesine erişip erişmediği meselesi tetkik edilmelidir.

«Nihayet tasarının 2 nci maddesine eklenmiş olan son iki fıkra, bugünkü kanunda açıkça halledilmemiş olan iki meselenin haline yarayacaktır.

«Bir kere, ticari örf ve âdet hukukî kaide olarak yalnız tacir sıfatını haiz olanlar hakkında uygulanacaktır. Sonra, ilgililer aynı bölgede bulunmadıkları ve her iki bölgede birbirlerinden farklı ticari örf ve âdetler cari olduğu takdirde kaide olarak ifa yerindeki ticari örf ve âdet uygulanacaktır.»

Kanunî hükümler kanunda yazılı bulunduğu ve kanun da her yerde bulunabildiğinden burada kanunun metni alınmamıştır.

Ticari örf âdetlerin tesbiti meselesi ihtilâf vukuunda mahkemelerin vazifesidir. Bunun dışında 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları ve Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununun 5 inci maddesinin g fıkrasıyla Ticaret ve Sanayi Odalarının, 34 üncü maddesinin f fıkrası gereğince Ticaret Borsalarının vazifeleri meyanında sayıl-

Galip Fuat Uzunhasanoğlu

Bir acı tesadüfün Bursa'da karşıma çıkardığı bu rahmetli ve iç dünyası geniş insanın tercüme-i hali hakkında hemen hemen hiç bir şey öğrenmem mümkün olmadı. Ancak bilebildiğim, Üsküdar'lı olup son vazifesinin Bursa Merinos Fabrikası personel şefliği olduğundan ibarettir.

Bursa'da bir dostumun delâletiyle topu topu iki defa ve gayet kısa müddetlere inhisar eden görüşmemizde şiirle meşgul olduğunu söylemesine rağmen bana kendinden değil de hep başkalarından ve bilhassa divandan okuması, kuvvetli bir hafıza ve geniş edebî bir kültüre sahip olduğunu beni inandırmıştı. Daha sonra Bursa Devlet Hastahanesinde sirozdan vefat ettiğini ve son gün ve gecesinde yazdıklarını bana göndermelerini vasiyet ettiğini o zamanın baş hekimi Dr. İbrahim Öktem'in bana hitaben yazılmış tekezresinden öğrendim. İçinde merhumun son 6 şiirini taşıyan bu tezkerede bunların tarafımdan mutlaka neşredilmesi vasiyeti kaydı da vardı.

Bu vasiyeti geç de olsa bu satırlarla yerine getirdiğim için huzur duymakta ve bu hiç tanımadan kaybettiğim dostumun büyük ruhundan bu geçikmeden dolayı af ve kendisine Tanrı'dan mağfiret dilemekteyim.

Ölümüne bir kaç saat kalmış olma-

mıştır. Bu kanuna göre çıkan tüzüğün 90 ıncı maddesinin c fıkrasına göre bu teşekküller tesbit ettikleri teammülleri yazmak için bir teammül defteri tutmakla vazifelendirilmiştir. Tesbit edilen teammülün yetkili organların tasdikinden sonra bu deftere yazılması gerekmektedir. Bu hüküm muvacehesinde bu organlara ve teşekküllere önemli vazifeler yüklenmiş bulunmaktadır.

(1) Doç. Dr. Hâlide Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisi, Sayfa 125

(2) Ord. Prf. E. Hırs, Ticaret Hukuku dersleri, 3 üncü baskı, 1948 sayfa 89

Yazan: (Haşim Nezihî OKAY

sına ve koma halinde bulunmasına rağmen yazısının güzelliğine ve muntazamlığına hayran olmamak elden gelmiyor. Eski yazıyla ve gayet işlek bir selika ile yazılmış olan bu şiirlerin, gönül, fotokopisini yayınlamayı ne kadar isterdi. Fakat ne yazık ki buna imkân yok.

Zavalhı garip ve bilinmemiş dostum Galip Fuat! Nur içinde yat. Ruhun şad olsun. Vasiyetini yerine getiriyorum.

I

ODAMIN İNZİVASINDA

Çocuklar ne olur gelin kapımda
Oynayın oynayın güllüp bağırın
Göğsüme çöküyor bu yalnız oda
Bir seyler isteyin beni çağırın.

Dindirin içiniz yalnızlığını
Beni kül edecek bu kor yağın
Bosalmak üzredir biçagin kını
Duyman sesinli belci de yarın

Uykunu kaçırma kavgalarınız
Gel desin dışardan bana her ağız
Ey kapkara oğlan ey toz pembe kız
Eğer isterseniz camları kırın

II

HASTA VE ÖLÜM

Mayıs geliyor mayıs kalksana hastam
Yatağın bir parça boş kalversin
Kime derdim döksen kime ağlasan
Ne çıkar gördüğün düş kalversin

Hâlâ mı beklersin yad elden haber
Baksana günlerin dünden çok beter
Hâtıranı artık anmıyor eller
Bırak uzaktaki eş kalversin

Mevsimi gelince bozulur bağlar
Sanma ki ardından dostların ağılar
Ceneli bir hasta bakıcı bağlar
Çekince imama iş kalversin

24/4/953

III

OLDUĞUM GİBİ

Gurbet ellerinde çöktüm bu bahar
Öylesine sardı bir maraz beni
Gönülüm uçmak ister ebede kadar
Toprakta bulacak gelen yaz beni

Bir başka dünyayla doluyor için
Sağmayın artıyor neşem sevincim
Sensuzluk içinde madem bir hiçim
Kendim arasa da bulamaz beni

1881

Kayıyor ruhumda uhrevi lezzet
Acaba bu müdür ermek, keramet?
Medet ey kırk yıllık hayatım medet
Giden kafilere artık yaz beni

15/4/953

IV
BİTERKEN

«DR. TURHAN AKBULUTA»

Ey tabib çek benden ellerini çek
Verdiğin ilacın devası yoktur
Bu öyle bir dert ki gerecek gerçek
Pan zehiri yoktur, şifası yoktur

Boşunaymış benim boyun eydiğim
Başımı bastığı yere deydiğim
Ankızımı bile yakan sevdiğim
Ben razıyım bunun cezası yoktur

Eh bazen hoş idi misafirhane
Gazeller dinledim elde peymane
Kadın bir ateşti, gönlüm pervane
Diyemem geçmişin sefası yoktur

Bir kaşık su, bir de: «Allah!» son nefes
Garibim cenazem kalacak bilkes.
Yüzümü gülerken görüyor herkes
Diyorlar Gallpin cefası yoktur

Ulu Peygamber'e yüce Allah'a
Ellerim uzandı işte bir daha
Sonsuzuk sonsuzluk, bu cansız saha
Inanan insanın ezası yoktur

22/4/953

V

KANDİL AKŞAMLARINDA

Demek ki ne aşk kaldı ne bağlılık ne hatır
Bir mektup yazmıyorsun aylardır iki satır
Beni unutmak için yaratırken bahaane
Durmadan geziyorum hep meyhane meyhane
Göğsümden boşalmamış hicarlıklar gizlendi
Ayrılık tohumları gönlümden filizlendi
Her sabah avuç avuç kan geliyor ağzımdan
Haberim yok kışından, baharından, yazından
Sızıyorum her akşam bir otel odasında
Yüreğim kaniyorken sefaletin pasında
Nefesimi kesiyor tükenmez öksürükler
Biliyorum ki bu hal artık beni sürükler
Yarıya çıkmış gibi kurtarıcı ölüme
Vallahi şaşıyorum hergün tahammülüne
Nasıl dayanabilir bir vücud bu azaba
Seni sevdiğim gibi alıştım ıstıraba.
Korkum bu senden ayrı bir gün tükeneceğim

Bir otel odasında ansızın söneceğim
Doğduğum, evlendiğin evin karşısındaki
Mezarlıkta dinleniz ruhunu gelinde be'ki
Senden son bir arzuyu var getir bunu yerine
Hayalimde sürmeler çekipte gözlerine
Ruhumu ziyaret et cesetsiz mezarında
Bana fatiha oku kandil akşamlarında

VI

CENENİ BİR HASTA BAKIÇI BAĞLAR

Ne arasan bulanur bende rüyadan başka
Derd-i kim dinleyecek şimdi Ziya'dan başka

Ruz-u şeb hamd edeyim böyle tabibim var İken
Dağdır neşesini hem de devadan başka

Bana bahsetti Furuzan gece sohpette şifa
Başka şey dileyemem ben de şifadan başka

Dil-i viranuma bir bak söyle bir doktor Hâşim
Başka bir şey bulamazsın orda cefadan başka

Hele, hemşireye söz yok iğnesi var elde yine
Başka şey gelmez elinden böyle cezadan başka

Ey tabib delme benim karnımı artık yetişir
Lahm-ı zaitte su yok bende havadan başka

Girdi okkayla maraz şimdi çıkar dirhemle
Ne gelir elden efendim böyle nıdadan başka

Gönlünün minneti çok söylemeli baş hekime
Güremez gözlerim ah şimdi o simadan başka

Böyle şefkat dolu hastaneye yattım hamdolsun
Ne yapar hasta adam hamdü senadan başka

Bursa Devlet Hastahanesi

5/4/953

SON

BÜGÜNKÜ DİLE

FUZULİ

(Bugünkü dile çevrilmiş kaside,
gazel, terkibi bent, rubai ve muham-
mesler. Ayrıca Leylâ ile Mecnun'dan
şegmeler).

Çeviren:

Fikret Baha BERKE

TÜRK SANATI YAYINLARI

KOYUNCU TÜRKLERDE SAYA ŞENLİĞİ VE
Kars'ta Derlenen «Sayacı Türküleri»

— II —

Yazan: KIRZIOĞLU M. Fahrettin

Günbür günbür yayasın

Poşur poşur sağasın

Su oğluma, su kızama diyesin. (*)

Prof. Dr. A. Caferoğlu, Kars'tan sonra, 1953 yazında ağız derlemesi yaptığı Tokat'ta, Saya-Günü veya Saya — Bayramı geleneğini «Davar (yani koyun, keçi) Yüzü yüzüncü günü» adıyla duyup, türkülerinden altısı tam olan dokuz kitayı ve âdeti tesbit etmiştir 5). Artova İlçesinin Örtören köyünden bir erkek ağzından yazılan «Koyun Yüzü» türküleri için, A. Caferoğlu şu haberleri öğrenmiştir:

«Kışın davarın kuzulamasından elli gün evvel yapılan bir merasimin adıdır. Bu merasim esnasında grup halinde toplanan çocuklar, ellerindeki çan ve keleklerle (davarın boynuna takılan çınıraklarla) bacaları (evlerin damlarındaki pencereleri) birer birer dolaşarak bu çanları bacalardan içeri sallarlar ve bu türküyü söylerler. Ayrıca, bilhassa (doğrusunlar diye) kısır gelinler için söylenir.»

Tokat-Artova «saya-türküleri»nden son üçü bahşış koparmaya âit olup, koyun üzerine olan ilk altısı şöyledir (hepsi, 7 heceli):

1. «Hay hayadan, hayadan
Yılan çıktı kayadan
Acımızdan gelmedük
Töremiz var Saya'dan.
2. Anam karabaş-koyun
Karlı dağlar aş koyun
Ay karanlık gecede
Çobana yoldaş koyun.
3. Sağına yattı kurladı
Soluna yattı yozladı
.....
4. Bir dişice kuzusu var
Dişlerinin sızısı var
Ürtmeğinin ağı var.
Böreğinin yağı var
Daha dersem dahi var.
5. Şunda ne kaldı, ne kaldı
Eli gün kaldı.
Eli, günün, arasında
.....
6. (Eli günü sayasın) .....

Akdeniz bölgemizde İçel (Mersin) ve Orta-Anadolu-Karadeniz bölgeleri arasında Tokat günündeki Artova'daki Saya ve koyun türküleri üzerine neşredilenleri gördük. Bizim Kars ilinde derlediklerimiz, birkaç parça ayrı, Köçerli Feridun Beğin Azerbaycanda derleyip yaydıklarının hemen aynı olup, parça sayısını daha azdır. Biz bunları, 1801 de Rusların hile ile Tiflis (Sağ - Gürcistan) ülkesini işgal ve istilâsı ile başlayarak son 150 yıl içerisinde Gürcistan, Dağıstan ve Azerbaycandan kaçıp göçerek Kars İline gelip yerleşen Terekeme /Karapapak adlı çoğu koyunculukla geçinen ve yaylak-kışlak hayatı yaşayan Türklerden tesbit ettik. Kars Terekemelerinden çoğu Tiflisin Borçalı ve Gence'nin Kazak sancaklarından gelme olup, bu sancaklara boy adlarını veren Sabir /Kazar/ Hazar Türklerinin torunlarıdır 6).

1876 dan önce gelenler Çıldır ve Zarsat (Arpaçay) kazalarında, 1920 den sonra gelenleri de Kars ve Sarıkamış ile Göle ilçelerine yerleşen Terekemeler arasındaki «Saya-Günü» ve «Sayağı - Türküleri», çoktan beri yerleşik hayata geçen Kars yerlilerine göre daha yaygın bir gelenek halinde yaşamaktadır. Aşağıdaki örnekler, Tiflis İlinin Borçalı Sancağından 1921 den sonra gelip, Göle'nin Kür ırmağı kaynaklarında ve Kars yolu üzerindeki Büyük ve Küçük - Buğatepe köylerinde oturan ve hayvancılıkla (yağcılık - peynircilikle) geçinen Borçalı ve Kazak boyları arasından derlenmiştir. Bu Terekemelerin lehçeleri, Azerbaycan Türkçesiyledir.

(*) (Töre: Bahşış. Saya: İnce çitten çevrilmiş davar dairesi. Yozlamak: -Hayvan için- İstirahat etmek. Ürtmek: İrtmek, kuzunun ve koyunun kuyruk kısmı. (Böğrek: Böbrek.)

Bunları, söyleniş sırasına göre ve 4 kol-
da yazıyoruz:

A) «Sayan» denilen Şubat sonunda
geng çobanlarla çocuklar kapıları ve
sürülerin ot yedikleri yerleri dolaşırken
söylenenler:

1. Salam - aleyk SAY beğler
Bірbirinden yeğ beğler
SAYA gelmiş SAYAN'da
Sizden umar pay beğler.
2. SAYAÇ'I'yı gördüz mü
SAY-YERİ'ne vardız mı
Alın - tepel bir toklu
SAYAÇ'I'ya verdiz mi.
3. SAYA, SAYA, SAYA'dan
Damazbıgı mayadan
Yaz gele, tez kurtula
Pörnek, sürü taya'dan.
4. SAYA geldi gördünüz
Safa olsun yurduñuz
Hak saklasın kem gözden
Ulamasın kurdunuz.
5. Aç gitsin avan'ımız
Tok gelsin çovan'ınız
Bolalsın yağ, katıgız
Olmasın yavanımız.
6. Küresini koyunna
Keresini koyunna
Acımızdan gezerik
Çöresini koyunna.
7. Bu SAYA, yabşı SAYA
Bakar ülkere, aya 7)
Tanrım bereket versin
Hem yoksula, hem baya.

B) Açık havada kar üzerinde öbek
öbek konulan kuru otları yemekte olan
koyunların yanını dolaşarak, her türü
koyunun birer bentle vasıfları anılırken
söylenenler:

1. Canım koyunun ağı
Dolanır gelir dağı
Otular karagan'ı
İçer serin bulağı.
Karılar tutar yağı
Gelinler yer kaymağı
İlla ki kayganağı
Ne şirindir kuymağı
Kızlara çehiz bağı
Çovana çarık — bağı
Acıdır pekdirnağı
Uşağa şıksık bağı.
2. Canım karabız koyun
Karlı dağlar aş koyun

Karanlık gecelerde
Çovana yoldaş koyun
Yağından döğmeçi ye
Kurudundan aş koyun.
3. Can koyunun karası
Kırıklık polat yarası
Yaz günü delemesi
Payızda bulaması
Öylere dirlik olur
Kış günü kovurması.

4. Ay canım şişek koyun
Yünü bir döşek koyun
Bulamamı tez yetir
Kırıldı usak, koyun.

5. Canım boz-ala koyun
Yolda yezala koyun
Yiğen senin ucundan
Gözel kız ala koyun.

6. Ay canım kamer koyun
Balası emer koyun
Yiğen senin ucundan
Bağlıyır kemer koyun.

7. Ay canım gökçe koyun
Gidersin öğce koyun
Yiğen senin ucundan
Dolanır beğce koyun.

8. Ay canım kaşka koyun
Gellipsen aşka koyun
Yiğen senin ucundan
Çıkaptır köşke koyun.

9. Ay canım kella koyun
Kuzunğa tellin koyun
Ağan senin ucundan
Getirir gelin koyun.

10. Ay canım kızıl koyun
Yollara düzüil koyun
Yiğen senin ucundan
Sakhyır «kızıl» koyun.

Ay canım saçak koyun
Bere'den kaçak koyun
Sana yaman bakanın
Gözüne bıçak koyun.

12. Ay canım narış koyun
Yünü bir karış koyun
Çovan senden küsüptür
Südüñ ver, barış koyun.

13. Koyunun yüzü geldi
Dolandı düzüil geldi
Çovanın kucağında
Koçluk bir kuzu geldi.

Bu da sekiz heceli başka bir katar
türkîden:
14. Canım koyunun kelini
Oysara gelmez yelini

Derlemeler:

Borcak'ta Yağmur Duası (1)

Yazan: Mehmet BAHÇECİ

Bazı seneler havalar çok kurak gi-
der. Büyükler daha yağmur duasına
çıkmadan, küçük çocuklar (9 — 15 ya-
şındakiler) hemen 8-10 kişilik grup teş-
kil ederek «Yağmur Duasına» çıkarlar.
Bir keten çuvalı alarak istenen yere
toplanırlar. Burada «Yağmurcu Baş»,
kaç çocuk varsa o kadar numara yazar.
İlk numara kime çıkarsa ilk defa keten
çuvalın içine o girer. «Yağmurcu Ba-
şı» yağmur duası bitinciye kadar ida-
re eder. Kur'ada zayıf ve hastalıklı ar-
kadaşlarını çıkarır. Eline bir değnek
arak her vardıkları kapıya bu değnek-
le vurur. Ev sahibi çıkınca hep bir ağız-
dan:

Yağmurcu geldi yağ isteriz (2)
Gökten rahmet isteriz
Yerden bereket isteriz
Yerde camur
Teknede hamur
Ver Allahım ver
Sellece yağmur
Dereleer tepeler sel olsun
Anbarekklar dolu olsun

denir. Ev sahibi bir kova su getirir.
Çuvalın içindeki çocuğun tepesine yük-
sek bir yerden döker. Çuvalın içindeki
çıplak çocuk su dökülürken hóplar, zıp-
lar. Bu anda diğer çocuklar yukarda-
ki duayı söylerler. Ev sahibi yumurta-
sı varsa yumurta verir. Yoksa yağ,
ekmek, pekmez veya şeker verir. Bu-

radan çıktıktan sonra başka bir kapıya
varırlar. Orada da aynı sözler söylenir,
aynı hareketler yapılır. Çocuklar elle-
rindeki kapılara verilen maddeleri ko-
yarlar. Çuvalın içindeki çocuk üsüdük-
çe sıra numarası kimde ise o girer.
Grup kalabalık ise kendilerine yetecek
yiyecek maddesini toplayıncaya kadar
gezerler. Bazı zengin aileler para da ve-
rir. Her evden çıkarken ev sahibi «Al-
lah duanızı kabul etsin» der.

Çocuklar, sabahtan, öğleden sonra-
ya kadar gezerler. Öğleden sonra mü-
nasip bir aileye (Çocukların ailesinden
birine) varırlar. Toplamış oldukları
yumurtaları pişirivermesini isterler.
Kabul ederse toplamış oldukları madde-
leri oraya taşırlar. Yakacak odununu
da çocuklar getirirler. O aile de çö-
cukların toplamış oldukları yumurtala-
rı pişirir; yağ, şeker, un'dan helva karı-
verir. Bunlardan eksikler varsa çocuk-
lar tamamlar.

Akşamleyin o ailede çocuklar topla-
nır. Pişen yemeklerden «Yağmurcu Ba-
şı» aşçı hakkını ayırır. Ondan sonra
kendileri afiyetle yemeklerini yerler. O
aksam o evde ahenk yaparlar.

(1) Bu dua halen Söğüt kazasının Borcak Kö-
yünde yapılmaktadır. Yaşlı kimseler dahi çocuk-
luklarında yaptıklarını söylemekte, Ne zaman ve
nasıl çıktığını kesin olarak bilen yok.

(2) Duanın tamamı Ali Bayrak'tan alınmıştır.

Cavak'tan aldım döñünü
Oau sağan kız, gelini
Kınalayın siz elni
Götürerler çanakları
Gözler bere'nin yolunu.

Koyunlardan sonra sürüdeki keçile-
rin tarifi:

15. Ay canım ala teke
Başıma belâ teke
Gezegen karıların
Surfasin yala teke.

16. Gözüm o tatar keçi
Kayada yatar keçi
Kıyı berik gelende
Balasın atar keçi.

17. Gözüm o halli keçi
Memesi ballı keçi
Yuca kaya başında
Tutuptur yallı keçi.

18. Hırda hırda cepişler
Yoysama başın dişler
Gider yaylağa yaylar
Gelir aranda kışlar.

Sağmal ve yük hayvanları (malların)
destanı

1. KOYUN diyor: men hiç otdan doymaram
Güz olanda çürün, çöpün koymaram
Ağır ağır halılarım var benim
Ağır ağır halılarım var benim
Keçe, kilim, burcunlarım var benim.

2. **KEÇİ** diyor: adım Abdülkerim'dir
Davula çekilen benim derimdir
Üç ay kuş boyuncak Mevlâ kerimdir
Şeytan, şeytan balalarım var benim.
Yol aşmaz yuca dağlarım var benim.
3. **İNEK** diyor: men doğanda melerem
Melerem de dağı, taş delerem
Künde, künde kurudumu sererem
Ceyran, ceyran balalarım var benim
Sarı, sarı kerelerim var benim.
4. **ÖKÜZ** diyor: men ağama bökerem
ÜÇ ay kuş peşe'de yatar bıkaram
Yaz olanda çayır, çimen sökerem
Gör, ne güzel buğdalarım var benim
Ağır, ağır hurmanlarım var benim.
5. **ÇAMIŞ** diyor: merекleri dolçurun
Yaz olanda boyunduruk yondurun
Kotama gitmesen meni öldürün
Uzun, uzun günlüklerim var benim
Derin, derin yarmalarım var benim.
6. **DEVE** diyor: hiç kes çekmez yükümü
Yiğit oğlan gerek çeko takımı
Her konakta gözler durram yükümü
Uzak uzak menzillerim var benim
Ağır bahâ dengim, tayım var benim.
7. **ESEK** diyor: men hamudan fağırım
Batlağa düşende dağdan ağırım
Kurt, kuş görecek men yiğemi çağırım
Zurnadan yoğunca sesini var benim
El, âlem içinde besim (bahsim) var benim.

5) Dr. phil. Ahmet Caferoğlu, «Sivas ve Tokat İleri Ağızlarından Toplamalar», İstanbul 1944, s. 167-168.

6) «Terekeme» adını müellifler, arapça bir cemi biçimine uydurulan «Türkân» sözünün cemi «Terâkime» — den gelme gösterirlerse de, doğru olmasa gerektir. Kazar Kağanı (musevi) Yusuf 358 yılında İspanyada Khâsadây'a yazdığı mektupta, «Yafes oğlu Toğarma'nın 10 oğlundan yedincisi olan Kazar'ın neslindeniz» demiştir. Yüzyıllar boyunca Sakalar ve sonraları Arsaklılar idaresinde kalan Kartvel /Gürcü kavminin destanı tarihinde uluata olarak geçen Targamos adı ile bizim Terekeme'nin bir yakınlığı olsa gerektir. Kazar ve Gürcü uluataları adının «Tevrat» yoluyla geçmediği. Herodot'un (VI. 5-6) Sakaların uluatasının adını Targitâus diye bildirmesinden anlaşılıyor.

7) Çobanlar, ülker yıldızının görünmesi ve aşmasına, ayın hareketleriyle gönlüne bakarak takvim hesaplarını yapar, «günleri sayarlar». 23 Kasım'da «Ülker aşar» (artık görünmez olur). Karsta bu yüzden şu atasözü söylenir:
«Ülker aşar, teke karşar».

Ç) Yiyecek bağışlanması için söylenenler:

1. Bahçada bürüm kaldı
Hayvada narım kaldı
Ana, baci el-atin
Hurecunum yarım kaldı.
2. Bizim bayram ne zaman
ELLİ GÜN kaldı hamam
ELLİ GÜN gelsin, gecsın
Sevinir uşak, çoban.
3. ELLİ GÜNÜ say otur
Karmala kuzu götür
Kendin ağa-bacısı
Bizlere azık getir.
4. DÖLTÖKÜMÜ bin olsun
Veren evler sen olsun
Sevindirin bizleri
Gününlüz ağ-gün olsun.
5. Veren eller sağ olsun
Damağınız cağ olsun
SAYAÇI'YI sayanın
Oğlu, kıza çoğ olsun.

★ Sözlük (geçiş sırasına göre):

(Say: Muhterem, sayılan. Say yeri: Koyunların açık havada barındığı, ot yediği yer. **Tepe**: alındaki ak, kaşka **Pörnek**: sürünün nüpetbiri, yüz koyunluk bölüm. **Sürü**: üçyüz koyun topluluğu. **Taya**: yüksek kuru ot yağı. **Avan**: yağı, düşman. **Çovan**: çoban. **Bolalsın**: bollansın, bol olsun. **Katık**: yoğurt, süt — yoğurt — yağ gibi nesnelere. **Kere**: anadan doğma kulaksız (koyun). **Küre**: çok ufak kulaklı (koyun). **Çöre**: çevre, yan. **Otlar**: otlar, otu yer. **Karagan**: yavşan gibi iğili (güzel kokulu) ot. **Kayganak**: kaygana, omet. **Kuymak**: un (bilhassa arpaunu) ile kaymak kaynatılarak sadeyağı dışarı verilen ve acele hallerde yapılan pek yağı bir yemek (un yerine çürüpeynir, çökelekle de yapılır.) **Uşak**: çocuk. **Döğmeç**: sıcak tandır ekmeği veya fetir (kalın sac ekmeği) erimiş sadeyağa doğranarak yapılan acele bir yağı yemek. **Kurut**: yağı torba - yoğurdundan incir iriliğinde yapılan kurutma, kuru - yoğurt. **Aş**: çorba. **Deleme**: yağlı çanakpeynirinin henüz soğumadan çok taze iken yenilmesi. **Payız**: güz, sonbahar. **Öy**: ev. **Kovurma**: Kavrurma. **Şişek**: bir yaşındaki koyun. **Yoza**: yürürken doğurmak, yorulup yatmak. **Yiğ**: sahip, iğ. **Uc**:

Saz Şairleri:

Âşık Talibî Coşkun ve Şuşehri

Yazan: Şükrü POLAT

Saz şairi Talibi Coşkun'u, henüz tanımıyordum. Yalnız arkadaşlardan kasabamıza geldiğini öğrendim. Ortaokul ve Hürriyet ilkokulunda şiir ve türkülerini ile kendini tanıtmış. Cumhuriyet okulunun davetlisi olarak okulumuza çağırıldık. Şair, kendisini şiirli konuşmaları ile bize tanıttı. Aslen Sivas Vilâyeti-

sebeb (ucundan: sebebinden, yüzünden). **Öğce**: önce, önden. **Kaşka**: alın ak, alında akı olan. **Kelin** (gelin): boynuzlu koyun. **Telin**: yaklaş, sokul (te-linmek: candan yaklaşip sokulmak). **Kızıl**: altın, altın para. **Bere**: sağmal koyun sürüsü. **Narış** (nârinç): ince yapılı ve güzel. **Oysar**: avuçyarak sağma, avşar (oysara / avşara gelmez: ufak memeli). **Yelin**: memenin süt dolu gövdesi, süttan sarkık duran (süti yenilen hayvandan) meme (ucuna «emcek» denir). **Cavak**: Çıldır — Ahılkelek bölgesinin tarihî ve halk arasındaki adı. **Surfa**: sofrâ. **Berik**: berk, keskin, şiddetli, sert. **Balâsın** atar: doğumdan önce yavrusunu düşürür. **Halâ**: benekli. **Yalı**: halay oyunu. **Hırda**: ufak, küçük. **Çepiş**: 6-12 aylık dişi oğlak (6 aydan küçüğünün erkeği «korut», dişisi «gıdık»). **Yoşan**: yavşan otu. **Aran**: kışlak, kışın sürülerin otlayıp barındığı çukur yer. **Künde**: hamur ve süzölmüş torba yoğurdu kıvamındaki nesnelere bir kaşık veya bir avuç doldurur irilikteki top top ayrılan parçalarını herbiri. **Kere**: tereyağ. **Nöker**: hizmetkâr, kul. **Peşe**: ahır, manda ve sığır ahır (atınki «tavla», koyununki «kom», kuzununki «koz»dur). **Merek**: hayvan yemi doldurulan anbar. **Kotan**: 6-10 çift öküz veya manda ile çekilen ağır pulluk. **Günlük**: bir çift öküz veya manda ile bir günde sürülebi-len tarîa kesimi. **Fağır**: fakir, zavallı. **Karmalamak**: elle kavrayıp kaldırmak. **Kendin ağa-bacısı**: köyün çok saydığı büyük-ablası. **Döltökümü**: «Kuzuayı» da denilen Mart. **Bin**: bereket, artım. **Damak**: keyf, lezzet, huzur. **Çağ**: sevinç, neşe.)

nin Şarkış'a kasabasının Tonus köyündenmiş. Küçük yaşta çok sevdiği Keklik Eminesinin aşkıyla yamp tutuşmuş. Keklik Emineyi köyünün zenginlerinden birisi almış. Fakir olduğundan buna mani olamamış.

1320 doğumlu olan Şair; Keklik Eminesine kavuşabilmek ümidiyle hâla bekâr olarak yaşamaktadır. «Şuşehri için şiir yazdınız mı.» deyince, hemen yazdığı notunu okumağa başladı. Şiiri, az çok kasabamızı tanıttığından ve bir halk şairi ağzından çıktığından dolayı yayınlamayı uygun buluyorum.

Şuşehrine geldiği Son güz ayında
Çarşısı pazarı orta boyunda

Çok lezzet var havasında suyunda
Güvel ödek göllerin var Şuşehri

Kasabamın yeri bağı dereli
Toprağı, mahsulü ağı, karalı
Gönlüm costu bu şehri görelî
Bahçelerde güllerin var Şuşehri

Sivastan Zaradan yeri engindir.
Diğerlere nispet halkı zengindir.

Bülbüller ötüşür güle yangındır.

Nice fidan dalların var Şuşehri

Bahçeleri şen bülbüller ötüşür
Gençler büyür, çok yiğitli yetişir.
Zaman gelir pehlivanlar tutuşur.
Çok kuvvetli kolların var Şuşehri

Şirin kasabadır, bir dere içi

Uzar gider dar boğazdır bir ucu

Her iki tarafı meyve ağacı

Çok meyveli dalların var Şuşehri

Bu şehir yükselir gider ileri
Çalışkan ağaları efendileri
Çoktur çeşmeleri, akar suları
Geniş arazilli çöllerin var Şuşehri

Yüksek dağları var kışı tezgeli

Kara bayırda çok yolcular kalır.

Cankurtaran da çok sefalet bulur

Yüce dağlar bellerin var Şuşehri

Şuşehri kavuşamadı trene

Halkı tahammül eder tipi borana

Yolcular toplanır, Cankurtarana

Böyle çetin yolların var Şuşehri

Şuşehri'nden Karşıyaka'ya geçmeli

Çiçekler derleyip, güller seçmeli

Bağ ve bahçesinde kahve içmeli

Kahvelerin, otellerin var Şuşehri

Bekçi ve Ramazan Mânileri

Yazan: M. Halit BAYRI

Eski Ramazan'larda mahalle bekçilerinin sahur vaktini davul çalarak ve mâni söyliyerek halka haber vermeleri İstanbul'da âdetti. Bu âdet şimdi tamamiye unutulmuşsa da, şehir civarındaki küçük kasabalarda yine yaşamaktadır. Mahalle bekçilerinin Ramazan aylarında sahur vaktini davul çalarak ve mâni söyliyerek haber vermeleri, bekçilik vazifesinin dışında ayrı bir hizmet telâkki olunur, halk bu hizmetine mukabil Ramazan ayının onbeşinde ve Şeker Bayramı'nın ilk gününde bir ücret ödeyeceğini bilirdi. Bu ücretin miktarı belli değildi. Herkes, gönlüne ve kesesine göre bir para verir, bayramlarda para yerine keten ve yazma mendil, gömleklik, yünlü ve pamuklu kumaş gibi hediyeye verenler de olurdu. Onun için bekçilere verilen bu ücrete «bahşış» denirdi.

Bekçiler, bahşış toplamak üzere Ramazan ayının onbeşinci gecesi teravih namazından, Şeker Bayramı'nın ilk günü Bayram Namazı'ndan sonra yine davul çalarak ve mâni söyliyerek bütün mahalleyi sokak sokak, kapı kapı dolaşırlardı. Bu dolaşmalarda bekçiler yalnız kalmaz, bazı mahalle çocukları da onlara arkadaşlık eder, bu suretle âdetta bir alay kurulmuş olurdu. Bayramlarda para yerine mendil ve kumaş gibi hediyeler verildiği takdirde bunları bekçiler ya davulunun kasnağı üzerine koyarlar, yahut ta yamaklarının taşıdı-

Hamd eyle daim Yazdane
Çark etti bizi İhsane
Onbir aydır hasret idik
Hele erdik Ramazane

Besmeleyle çıktım yola
Selâm verdim sağa sola
Benim aziz komşularım
Vakti serifler hayrola

Dilden keder zail ola
Zevk ü sefa kâmil ola
Efendim de devlet ile
Maksuduna nail ola
Şüphemiz yok birdir Hüda
Yoluña bu canlar feda

Vakti sahur oldu diye
Müezzinler eyler nida

Ne güzel yer Kâğıthane
Gidülür daim seyrane
Gece gündüz durmaz akar
Nazir olmaz Çağlayan'a

ğı uzun bir sırığa bağlarlardı.

Mahalle bekçileri arasında davul çalmayı ve mâni söylemeyi beceremeyenler yok-değildi. Bu gibiler, Ramazan ayı için mahsus davulcu ve mânici tutarlar, topladıkları bahşışleri bunlarla paylaşırlardı. Bununla beraber davul çalmakta ve mâni söylemekte meharet gösteren mahalle bekçileri çoktu. Hattâ, bazı mahalle bekçileri mâni düzenlemekle çevrelerinde şöhret kazanmışlardı. Bunların düzenlediği mânileri civar mahallelerin bekçileri de öğrenir ve okurlardı. Bundan başka mâni düzenliyerek bunları bekçilere verip okutmaktan hoşlanan mahalle halkından bazı meraklılara da raslanırdı.

Bekçi mânileri arasında zemin ve zamana uygun ve gerçekten güzel olanları bulunduğu gibi söylene söylene eskimemiş, yıpranmış olanları da vardı. Vaktile tesbit edilemediği için artık çoğu unutulmuş olan bu mânilerden bir kısmını «İstanbul Folkloru» adile 1947 senesinde çıkan eserimde kaydetmiştim. Bunların dışında derleyebildiğim bekçi mânilerini de şimdi sunuyorum. Bunların büyük bir değer taşıdıkları şüphesiz ki, iddia edilemez. Bununla beraber bir taraftan dinî ve bir taraftan da edebî mahiyetleri itibarile bekçi mânileri üzerinde az çok durmak, bir folklorcu için zaruri olsa gerektir.

Davulumun sesi kaba
Emeklerin oldu heba
Bahşışimi hatırlayın
İste geldi Bekçi Baba

Geldi kulun kelâm ile
Komşulara selâm ile
Dinlemeye hazır olun
Bekçi söyler nizam ile

Dinle Hak'kın kudretini
Kullarına nimetini
Müminlere vâd eyledi
Mevlâ sekiz cennetini

Çuş eylerim derya gibi
Bir bülbülü seyda gibi

Söylediğim herbir kelâm
Bir gevheri yekta gibi

Başınıza cennet tacı
Hak vermesin ağır acı
Efendimin sağlığında
Geçinir bekçi dünya

Ayvannın da rengi sarı
Şeker gevrek olsa bâri
Koca yemiş kocalara
Methedelim tatlı nari

Her yerin var bir haleti
Bekçinizin ne haceti
Cümlesinden bize AHA
Eyüp Sultan ziyareti

Yetişilmez yollar Irak
Bağrımızı yakıtı firak
Ramazan geldi gidiyor
Ah elveda ah el firak

Derya içi dolu balık
Emreylemiş böyle Halik
Balıkların envaile
Derya dibi kalabalık

Gökten yere iner meleğ
Durmaz daim döner feleğ
İydi serif günlerini
İfak cümleye ki mübarek

Niçin başlar zare bülbül
Rakıp olmaz hare bülbül
Gülşen içre harî görüp
Dedi bahıtım kara bülbül

Çiçeklerin sultanı gül
Bülbüllerin efganı gül
Bir çiçekte yok safası
Hak'kın bize İhsanı gül

Bu günleri fikredelim
Hak'kı daim zikredelim
Eriştirdi bizi Hüda
Komşularım şükredelim

Ah edüp daim ağlarım
Derya misali çağlarım
Ümidimi kesmem Hak'tan
Gönlümü Hak'ka bağlarım

İstanbul'u seyreyledim
Sokakları devreyledim
İndim iskele başına

Gümrük önün devreyledim

Yarın gece gelir isem
Zengin halin bilir isem
Mezarıma altın dökün
Züğürlükten ölü isem

Canâ geçti nari hicran
Eyleyelim dili süzan
Gece gündüz ağlayalım
Gidiyor elden Ramazan

Durağımız cennet olsun
İçî dolu gül gülüstan
Sultan Selim dilde destan
Alt yanında Çukurbostan

Kâmil olan pendi tutar
Bir kılıcı kırka yarar
Atalardan kalma sözdür:
Keskin sırke küpe zarar

Bekçinizde pesendim var
Hiç eylemez kimseden ar
Bir haftada hiç boğ durmaz
Her gün eder bir türlü kâr

Eriklerin envai var
Bardak eriği bergüzar
Şeftaliye bayılırım
Üzüm ise ruyü nigâr

Kâmiller pir sözün güder
Nasihatî cahil nider
Darbî mesel olmuş: İlk
Atığı taş Irak gider

Yenicami Ketenciler
Davulla gezer bekçiler
Bir tarafı Gümrük önü
Bir tarafı Çiçekçiler

Badî sabâ durmaz eser
Derunumda etti eser
Eski mesel: Öksüz olan
Göbeğini kendi keser

Haydarpaşa ile Fener
Ref olur dillerden keder

Usküdar'ın her sentini
Cümle âlem sena eder

Davulumun bendi vardır
Söz bilmemek bize ardır
Şehzade Caminin
Bir firuze taşı vardır

Ramazan devlet aydır
Kişinin kismet aydır
Kismetler artar eksilmez
Bu bir bereket aydır

Bekçi kulunuz hastadır
Hatırağı şikestedir
Bahşış verüp memnun idin
Lütfunuza sayestedir

Kışın sonu yaz görünür
Mevsimi kiraz görünür
Komşu tavuğu komşuya
Meşhur sözdür: Kaz görünür

Bekçi işin tamam olmuş
Her bir sözün nizam olmuş
Gayet âkil dâna bekçi
Bekçi miri kelâm olmuş

Komşuya döndüm yüzümü
Dinleyin siz bu sözümü
Üzümler içinde biledel
Çekirdeksiz Şam üzümü

Bekçi geldi gülammız
Dilde vasfı kelâmınız
Dilerim Bari Hüda'dan
Bozulmaya nizamınız

Sözümüz olmasın dıraz
Ehlî sultanı kiraz
Katrılı'nun vîşnesini
Defterin en başına yaz

Tamam oldu hizmetimiz
Gayri gitmek niyetimiz
Ey devletli komşularım
Atanızdır minnetimiz

Kerem İle Aslı Hikâyesinin Yazarı Kimdir

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Bugüne değin, halk hikâyelerinin pilmüş ve kesin bir sonuca araştırma yapılmış ve kesin bir sonuca varılamamıştır. Daha çok, yazılış veya meydana çıkış zamanları, aşağı yukarı bulunmuş, fakat yazarları için en ufak bir ipucu elde edilememiştir.

Biz, bu yazımızda, halk hikâyelerinin en önemlisinden biri olan «Kerem ile Aslı»nın yazarı üzerinde bir deneme de bulunacağız.

Bu hikâye üzerinde en önemli araştırma Şükrü Murat Elçin'in eseridir. (1) Yazma bir nüsha esas tutularak, hikâyenin iç tablihi, edebiyatımızdaki tesirleri ve teşekkül meselesi incelenmiş, yazmalardaki şiirleri bir araya getirilmiştir. Şimdiye değin bu genişlikte ve bu kertede bilgi ile bir halk hikâyesi ele alınmamıştır. Konumuzla ilgili olarak, Şükrü M. Elçin şu sonuçlara varıyor: 1. Kerem XVI. yüzyılda yaşamıştır. 2. Maceranın Kerem'in başından geçmiş olması ve şiirlerin büyük bir kısmının Kerem'e ait olması, 3. İlk tasnifin XVI. yüzyılın birinci yarısında yapılmış olması.

P. N. Boratav, hikâyenin XVII. yüzyıl başlarında tasnif edilmiş olduğunu söylüyor. (2) Biz, tasnif konusunda, XVI. yüzyıl sonlarıyla XVII. yüzyıl ortalarını kabul ediyoruz. Bu tasnifin SALÂHİ adında bir şair tarafından yapılmış olduğunu göstereceğiz.

Hikâyedeki şiirlerin bir şaire ait olmadığı bir gerçektir. Bunu, Ş. M. Elçin'in yaptığı karşılaştırmalardan (S. 40) başka, onun göstermediği başka örneklerden de biz tesbit ettik. Konumuzdan uzak olduğu için, şimdilik bunları ele almıyacağız. Bu görüşten, hikâyedeki şiirlerin, konu ile ilgili olmayan çoğunun başka şairlerden, hitabettiği halkın kültür ölçüsü zâdelelerinde bulundurularak, gerekli sadeleştirme yapılarak a-

1. Kerem ile Aslı Hikâyesi, Millî Eğitim Bakanlığı, 1949 Ankara.

2. Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, s. 90.

İndığı sonucu meydana çıkıyor. Bu durum, yalnız Kerem'de değil, başka halk hikâyelerinde de, meselâ, «Hürşit ile Mahmihri» de Aşık Ömer'in:

Mihnet kösesinde yatırdım hasta
Zaif cismime der ne zaman gelür

beyti ile başlayan koşması alınmıştır (bakınız: Hürşit ile Mahmihri, taşbasma, s. 30; Sadettin Nüzhet, Aşık Ömer, no. 134). Eski hikâyelerin yeni yapılan baskılarında da başkalarından katmalara ve sadeleştirmelere bugün de raslanıyor. Eski harflerle yapılan İkbâl Kitaphanesi Kerem Hikâyesi baskılarıyla, bugünkü kâğıtlara kaynak olan aynı kitabın yeni harfli baskılarının karşılaştırılması, dediğimiz sonucu isbata yeter. Şiirlerin pek çoğunda görülen bu sadeleştirme yüzünden, asıllarındaki değeri oldukça kaybetmiş, buruk ve işlenmemiş bir duruma gelmiştir. Bunlara pek çok örnek göstermek mümkündür.

Keremdeki bu sadeleştirme ve katmaları acaba kim yaptı? Bugün eldeki basmalara esas olan son tasnifçi kimdir? Bu son tasnifçiden önce, muhtemelen ki halk arasında «kara hikâye» olarak, yani şiirsiz, türküsüz olarak söylenmekte idi. XVII. yüzyılda çok gelişen âşık edebiyatı «altın çağı»nı yaşadı. Elde pek çok hazır malzeme vardı. Bu arada halk hikâyeleri de gelişti. Bu çağda yazılan cönklerde, halk hikâyelerine geçen türkülerin asıllarını görüyoruz. Bu hazır türkülerden istifade edip, halk hikâyelerini bir düzene sokan tasnifçilerin yetişmesi pek tabiidir. Hattâ aynı türkünün ayrı iki hikâyede de bulunması, tasnifçilerin birkaç hikâyeyi düzene koyduğunu düşündürmektedir.

«Kerem İle Aslı» hikâyesinde, bugüne kadar kimsenin dikkatini çekmeyen mahlâsı bir şiir var. Kayseri'de Kerem, hâkimin katına çıktığında, hâkim nasihat yolu bir şiir söyler. Son dörtlüğü şöyledir: (İkbâl baskısı, s. 105 — 1930)

SALÂHİ ednâ kim ey nur-i peyker
Nâr-ı hicran kudu bu cana eser

Derd-i firkatile ölürsem eğer
Kabrini ziyaret mezare gel gel

Mahkeme motifinde bu uzun şiiri söyleyen hâkim Salâhî kimdir? Hikâye kahramanlarından başkasının şiirlerini kitaba adlarıyla almayan tasnifçi, niçin bu önemsiz çayda hâkimin uzun bir şiirini almış ve üstelik mahlâsını da vermiştir. İşte, bilce hikâyenin tasnifçisi bu «Salâhî» dir. Kendisi de şairdir. Hikâyeyi düzenlerken bir vesile ile kendinden de bir şiir katmaktan kendini alamamış ve böylece, sanki eserine imzasını atmıştır.

Osmanlı Müelliflerinde (cilt 1, s. 104) bir Salâhî Efendi var. Zamânının değerli bilginlerinden olan Salâhî Efendi bir çok tarikatlara girmiş, mutasavvif bir şairdir. 1781'de İstanbul'da ölmüştür. Elli yedi eseri vardır. Bunlar arasında divanı, Aşık Ömer'in iki şiirinin şerhi, birçok manzum eserleri, Salâhî'nin şair olduğunu gösterdiği gibi, halk hikâyelerine ve âşıklara ilgisini gösteren «Şerh-i Makalât-ı Hoca Nasrettin» ve «Tuhfet-ül Uşşâk» adlı eserleri de vardır. Aşık Ömer'in iki şiirini açıklaması (bakınız: S. Nüzhet, Aşık Ömer, s. 437) Salâhî'nin halk şairlerine verdiği değeri gösterir. Ayrıca Ömer'in, Salâhî'nin bir şiirini tahmis ettiği görülüyor (s. 391). Fakat Ömer'in ölümü (1707) olup, Salâhî'nin ölümü (1781) olduğundan bu tahmin başka bir Salâhî'ye ait olması gerekmektedir. Bunun farkına varan S. Nüzhet ikisini birbirinden ayırmak için Ömer'in tahmis ettiği Salâhî'ye (şair), ötekine (uşşâkî) diyor. Her ikisi de şairdir. Ömer'in tahmîs ettiği Salâhî'nin hayatı hakkında bilgimiz yoktur. Yalnız, Salim Tezkeresinde (Salâhî Kapudan) adında denizci bir şair var ki Ömer'in çağdaşıdır. Salâhî Kapudan'ın asker oluşu ve Ömer'in çağdaşı bulunuşu, Ömer'in onun bir şiirini tahmis etmesi ve Ömer'in divanındaki (206) sayılı gazele, Salim Tezkeresindeki örnek gazelin nazire olması, Kerem'de geçen Salâhî'nin bu Kaptan Salâhî olması düşüncesini kuvvetlendiriyor. (Salâhî Kapudan için bakınız: Salim Tezkeresi, s. 431).

Salâhî'nin hikâyedeki manzumesi dil

ve ifade bakımından öteki manzumelerden ağırdır. Buna bakarak bu şiirin, ancak bir divan şairi veya divan şiiri kültürü almış bir halk şairi tarafından yazılabilir, olduğunu söylemek yersiz olmaz. Her iki Salâhî de bu dediklerimizle uyarsa da Kaptan Salâhî'nin Ömerle çağdaş oluşu, askerlikten yetişmesi dolayısıyla halk şiirine yakınlığı daha çok olacağından, Kerem hikâyesinin yazarı olması ihtimalini daha çok artırır.

Hikâyenin nesir dilinin de oldukça yabancı kelimelerle dolu olması, manzumelerden daha ağır bulunması, ancak divan edebiyatı kültürüne yakınlık gösteren bir şair tarafından yazılmış olması gerektiriyor.

Bu vasıfı daha çok Kaptan Salâhî'de toplanmaktadır. Bize göre, Kerem Hikâyesinin tasnifçisi yani halk arasında sade bir düzenle söylenen hikâyeyi, yeniden tertip ve halk şairlerinden seçtiği şiirleri de hikâyeye katan Kaptan Salâhî'dir. Salim Tezkeresi yazıldığı sırada sağ olduğuna göre, XVII. yüzyılın ikinci yarısında bu eseri tasnif etmiştir. Yazının başında da söylediğimiz gibi Kerem hikâyesinin tasnifi bu çağdır.

Yeni ve kuvvetli belgeler bulununcaya kadar, Salâhî'nin Kerem tasnifçisi olmadığını söylemek zordur. Salâhî'nin hece ile başka şiirleri bulunursa söylediklerimizin kesinliği artacağı şüphesizdir. Fakat, o çağda gemici bir şairin hece ile de şiir söylemesinden tabii bir şey olamaz. O çağlar, divan edebiyatının halk edebiyatı üzerine en çok etki yaptığı çağdır. Hemen bütün halk şairleri aruz ile yazdıkları gibi divan edebiyatı nazım şekillerini de kullanmışlar ve bu etki gitgide bir moda haline almış ve XIX. yüzyıl sonlarına kadar sürmüştür. Bundan başka yine o çağda bazı divan şairleri hece ölçüsüyle şiir yazmak hevesine düşmüşlerdir. Bunun bir örneği olarak Ressam Levnî'yi (bk. Türk Dili, sayı 65) gösterebiliriz. Levnî bir divan şairi olduğu halde hece ölçüsü ile de koşma ve destanlar yazmıştır.

Sözü bağlarken diyeceğiz ki bugün eldeki hikâyenin tasnifçisi; Salâhî adında, hem divan, hem halk edebiyatına yabancı olmayan bir şairdir. Belki ondan

Orman Bitkileri Üzerine Araştırmalar

Yazan: Kerim YUND

Folklor araştırmalarında meslek bakımından da arama yapmanın önemi büyüktür. Memleketimizde, bilhassa hekimlik yönünden, folklor incelemeleri epeyce gelişmiştir. Tarım hayatımızla ilgili incelemeler de az değildir. Hele Ziraat üzerine Atasözleri oldukça derlenmiştir. Ormanlık konusu çevresinde folklor araştırmaları, henüz gereği kadar gelişmemiş olmasına rağmen bu çevrede de pek çok folklor aracı bulunduğu görürüz. Biz Sillifke dolaylarında ormanlık üzerine yaptığımız araştırmayı bu yazımızda belirteceğiz.

Yazı dilimizde tanınmış birer adı olan orman ağaçlarımızın ve bitkilerimizin bir kısmının adları burada değişiktir, bunlardan bazıları:

Ağı: Zakkum ağacı. Bu dere kenarlarında ve sulak yerlerde bulunan bir ağaçtır.

Akcaesme: Filarya denilen ve odunu beğenilen bir ağaçtır.

Akşam: Akşam, kitaplarda karaçam diye yazılan ağaç. Bunlar yükseklerde yetişir. Onun için yaylaçamı; yaylaçamı da derler.

Acalma: Kızlağaç

Andız: Servi

Avlağı: Çiğ, çalidan yapılmış duvar.

Atasözü:

Aklı var avlağası yok

Bilâdan: Çınar

Burç: Ökse otu, olmamış dut meyvası

Atasözü:

Burç yiyecek deve boynunu uzatır.

Engin yerden burç yemez.

Çaltı: Karaçalı, İsa diken

Atasözü:

Ya öktüzün altı, ya öğendiren çaltı.

Çilek: Kocayemiş ağacının ürünü.

Çitlik: Melengic, Sakız ağacının bir nevinin yemişi.

Dağeriği: Yabani erik.

Dağarmadı: Yabani armut

Taşarmadı: Yabani armut.

Önce de başka bir tasnifçi yetişmiştir. Kerem şairlerine XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVII. yüzyılda yazılmış cönklerde raslanması da sözlerimizi kuvvetlendirmektedir.

Buralarda Armut(a armit derler. Bir mâni:
Şu derenin armadı,
Anam, baban varmadı,
Anam, babam olsaydı
Beni burda kormudu.

Deli igde: Yabani igde

Gazel: Sararmış yaprak, Gazel dökümü: yaprakdökümü.

Mani

İğnem düştü yerlere,

Karıştı gazellere

Tabiatım kurusun

Bakarım güzellere.

Gelincik: Erguvan

Gilik: Çekirdek

Gıldırkavak: Tütrek kavak.

Hannıp: Harnup, Keçiboynuzu, hannıp ağacı: Keçiboynuzu ağacı.

Harik: Aşısız harnup.

Hedin, ledin: Gökmar, Hedin sözü Lâdin sözünden bozmadır. Lâdin ağacı bu dolaylarda yoktur. Ona çok benzeyen gökmar vardır, Halk buna Hedin diyor.

Türkü:

Efil efil eder Hedinin dalleri,

Eğlim eğlim olmuş kız zülfünün telleri.

İşam, Şam: Çam

Atasözü:

Ardıc kadı, şam müftü.

Ardıc çatlar, şam patlar.

Eski şamlar bardak oldu

İşam deviren

İşamın közü olmaz

Türkü:

Bebeğin beşiği şamdan

Yuvarlandı düştü damdan.

Karacağaç: Karaağaç

Karadal: Çiçekli dişbudak.

Katran ağacı: Sedir.

Kavak: Çınar.

Türkü:

Uzundur kavaçın dalı eğilmez.

Karşıdan karşıya güzel sevilmez.

Kavlağan: Çınar

Kozzak: Kozalak, Sanober.

Mazı: Gal sineği tarafından bilhassa mazı megesi denilen bir nevi meşeye yapılan arıza dolayısıyla elde edilen mahsul. Bunu bazıları meşenin meyvesi sanırsa da meyve değildir.

Atasözü:

Zorla maziya gönderilen ağacın bağına mı bakar?

Mani:

Çağlarda mazılar,
Cönlüm seni arzular
Bir köstünün yoluna
Baş deftere yazdılar.

Şu dağın mazıları

Çift gezer kuzuları

Mevlam bize mi yazmış

Çileli yazıları.

Melengic: Bir nevi sakız ağacının meyvesi ve ağacın kendisi. Eşek melengici: İri daneli fakat içi dolmamış bir çeşit melengic. Melengice, çitlik ta derler.

Türkü:

Gün görünmez melengicin dalinden

Kimse bilmez ben garibin halinden.

Murt: Mersin

Pelit: Meşe

Atasözü:

İir pelit kabuğundan çıkmış, kabuğuna (tul) demiş.

Pınar: Pınal megesi, Kömürü ve kazığı çok maktuldur.

Pür: İbrelli ağaç yaprağı. Cam pürü, katran pürü gibi.

Sandal ağacı: Koca yemişağacı. Sandal odunu; bu ağaçtan yapılan odun, Sandalın yemiğine de çilek denir.

Selbi, Selvi; Servi;: Ehramlı kavak, servi kavak.

Atasözü:

Gül güdük kokusu güzel: Selvi büyük dipisi güzel.

Mani:

Ay doğar sini gibi,

Sallanır selvi gibi.

Yarın kokusu gelir

İlkbahar gülü gibi.

Söğen: Sırık

Atasözü:

Akşamdan sonra gelen ya soğan yer ya söğen.

Mani:

Avluda söğen yeri,

Sürülsün soğan yeri
Eğel bir yol öpeyim
Zülfünün defen yeri.

Şimsir: Dağ akça ağacı.

Şimsir kaşık, şimsir tarak bu ağaçtan yapılır.

Tehnel: Defne ağacı.

Tehnel giliği: Defne meyvesi

Tehnel yağı: defne danesinden çıkarılan güzel kokulu bir esans.

Tesbi, tesbih: Günlük ağacı.

Atasözü:

Tesbi ağacından şişleri: Ele benzemedik işleri.

Yaylaçamı: Yüksek yerlerde yetişen karaçam.

Ankara Etnoğrafya Müzesinin Çalışmaları

Maarif Vekâleti'nin geçen sene yaptığı tamim üzerine toplanan malzeme tasnif ediliyor.

Geçen yıl Maarif Vekâleti tarafından bütün valiliklere bir tamim gönderilmiş ve «Etnoğrafya ve Folklor Komisyonları» teşkil olunması istenmişti. Yine bu genelgede ilk olarak «Türkiye'de insan gıdası hazırlanış tarzları ve Türk mutfağı», «Giyim ve kıyafet» ile «Halk sanatları ve meslekleri» ele alınmıştır.

Valilerin ve Maarif Müdürlerinin başkanlığında kurulan komisyonlar başarılı çalışmalarda bulunmuşlardır. Maarif Müdürlükleri kanalı ile bu toplanan malzemeler Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne gönderilmektedir. Bu arada bilhassa insan gıdası hazırlanış tarzları ve Türk mutfağı hakkında gelen bilgiler Etnoğrafya Müzesi Müdürü sayın Phil. Dr. Hamit Zübeyr Koşay'ın nezareti altında bu seksiyonun çalışmalarına memur edilen Akile Ülkü tarafından tanzim olunmaktadır.

Sayın Hamit Z. Koşay ve muavini Enise Yener'in çalışmalarile diğer konuların tasnifine de ayrıca önem verilmektedir.

Bize gelen KITAPLAR

★ İstanbul, Türkiye Turizm Kurumu: «Türk El Sanatları Sergisi». Dokuma, kilim, sili, cicim, torba, kolan, yazma, çorap, kese, boncuk işleri, oya, gümüş işleri, takunya, ayakkabılar, muhtelif el sanatları, sepet, hasır, tahta işleri, tabak, karagöz, çömlek, taş işleri, bıçaklar. 19X11 boyunda, 38 sayfa.

★ Vahap Okay: «Modern Propaganda». Okay Yaymevi Neşriyatı: 1. Sultanahmet, Alemdar cad. 2/2 — İst. 20X14 boyunda, 128 sayfa, 350 kuruş.

★ Vahap Okay: «İst. Üni. İktisat Fak. Gazetecilik Enstitüsü Mezunlar Cem. Tarihi». Okay Yaymevi, Sultanahmet-İstanbul. 20X17 boyunda, 212 sayfa, 5 lira.

★ János Eckmann-Agâh Sırrı Levend-Mecdut Mansuroğlu: «Jean Deny Armağanı-Mélanges Jean Deny». Türk Dil Kurumu Yayınlarından — Sayı: 173. 24X17 boyunda, 356 sayfa, 36 lira.

★ Yeni Hikâyeler, 1959. Yeni Hikâyeler: 12. Varlık Yayınları. 17X12 boyunda, 128 sayfa, 2 lira.

★ Nurullah Ataç: «Okuruma Mektuplar». Varlık Büyük Cep kitapları: 88. 17X12 boyunda, 144 sayfa, 2 lira.

★ Luigi Pirandello — Dr. Feridun Engin: «Gölge Adam - Il Fu Mattia Pascal». Roman. Varlık Yayını, Büyük Eserler Kitaplığı: 12. 17X 12 boyunda, 256 sayfa, 4 lira.

★ Richard Leander-Mehmet Başaran: «Dilek Yüzüğü». Masallar. Varlık Yayını, Çocuk Klâsikleri: 40. 17 X 12 boyunda, 80 sayfa, 1 lira.

★ Yeditepe Okuyucuları ve Ünal Tekinalp: «Yeni Türk Şiiri Antolojisi». Yeditepe Yayınları: 82. 17 X 12 boyunda, 144 sayfa, 5 lira.

★ Fuzuli — Nevzat Yesirgil: «Leylâ ve Mecnun». Yeditepe Türk Klâsikleri: 4. Yeditepe Yayınları: 84. 17 X 12 boyunda, 96 sayfa, 300 kuruş.

★ Edip Cansever: «Umutsuzlar Parkı». Şiirler. Yeditepe Yayınları: 83. 20 X 14 boyunda, 80 sayfa, 300 kuruş.

★ Orhan Kemal: «72 nci Koğuş». Roman. İkinci Baskı. Yeditepe Yayınları: 85. 17 X 12 boyunda, 112 sayfa, 300 kuruş.

★ Oktay Rifat: «Âşık Merdiveni». Şiirler. Yeditepe Yayınları: 86. 20 X 14 boyunda, 48 sayfa, 200 kuruş.

★ Samim Kocagöz: «Ahmet'in Kuzuları». Hikâyeler. Yeditepe Yayınları: 87. 20 X 14 boyunda, 80 sayfa, 300 kuruş.

★ Ali Rıdvan Bülbül: «Güdümlü Mermi». Şiirler. A. Rıdvan Bülbül — Konya, adresinden temin edilir. 19 X 14 boyunda, 82 sayfa, 2,5 lira.

★ Ömer Seyfeddin: «Yarıncı Turan Devleti». Nejdet Sançar'ın bir önsözü ile. Beyazıt (Toprak Dergisi) Matbaası ve Yayını. 20,5 X 14,5 boyunda, 24 sayfa, 50 kuruş.

★ Fahri Ç. Derin: «Mustafa II. ye Dair Bir Risâle». Tarih Dergisi, Cilt IX., sayı 13'ten ayrı basım. 45. sayfadan 70. sayfaya kadar. 23 X 17 boyunda.

★ Bucureşti Muzeului de Arta Populare al RPR: «Bükreş Halk Sanatları Müzesi Kataloğu». Rumence, rusca, fransızca. Dokumalar, kilimler, giyimler, tahta ve demir işlemleri, seramikler, duvar ve dini resimler, kaşık ve diğer oygulu el sanatları. 24,5 X 17,5 boyunda, 164 sayfa. Bez cilt, dış kaplı.

★ Tahsin Öz: «Türkisch Ceramics». 75 Plates, 144 drawings (85 coloured). Published by the Turkish Press, Broadcasting and Tourist Department — Ankara, Turkey (Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü). 34 X 25 boyunda. Ciltli.

★ Glasnik Zemaljskog Muzeja U Sarajevu: «Etnologija, Nova Serija, Sveska XIII.» 29 X 20,5 boyunda, 236 sayfa. Yugoslavya.

★ Presses Universitaires de France:

Serikten Masallar: VI

Fatma Ablanın Kızı

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

(Anlatan: Serik İlcesinin Zaimler köyünden Sükrüye Yıldız, 42 yaşında.)

Evvvel zaman içinde, kalbur saman içinde, Cinler cirit oynarken eski hamam içinde, bir ana, birde kızı varmış. Kümes gibi evlerinden başka bir şeyleri yokmuş. Herkes düzünür, koşunur düğüne, hamama gider, o zavallı kızcağız hiç bir yere gidemezmiş. Gitse bile kapı dışarı kovulmuş. Bir gün böyle, iki gün, üç gün böyle derken kızcağız dayanamamış. Anasına: «Bana bir kat urubulacaksın. Ben düğün hamamına gideceğim.» diye cıdayı dikmiş. Anası: «Kızım ben urubayı nereden bulayım.» demiş ise de o, aldırnamış. Bulacaksın dermiş te başka birşey dememiş. Çaresiz kalan ana da, mahalleyi kapı kapı dolaşmış. Herbirinden birşeyler alarak kızın süslemiş. Kız urubaları giyip, altınları takınca olmuş bir hanım. Güzelligine, kibarlığına diyecek yok. İşler böylece yolunda olduktan sonra hamama yollanmışlar. Artık O'nu kimse kovamayacak, tellâklar hanım hanım diye yıkayacaklar. Kızdaki sevince payan yok. Kız bu güzel hülyalar içinde hamama varmış. Hamameci: «Buyurun hanımefendi!» diye karşılamaş. Tellâklar güzelce yıkamış kokular sürmüş. Şenlikler yapılmış. Derken kız, bir bey hanımıyla

«Arts Et Traditions Populaires», Année V. Nos. 2-3-4. 24 X 16 boyunda, 388 sayfa, sayısı 1200 francs.

★ Amiran Kurtkan: «Fındıkoğlu Bibliyografyası, 1918 - 1958» İstanbul Üni., İktisat Fak., İçtimaiyat Enstitüsü Yayını, No. 27. Ord. Prof. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun 40 yılda çıkan bütün eserleri ve yazıları hakkında geniş bilgi. 24 X 17 boyunda, 96 sayfa, 435 kuruş.

★ Osman Atilla: «Baştanbaşa». Şiirler. İkinci baskı. Başlıca kitapçılarda bulunur. 17 X 12 boyunda, 144 sayfa, 2,5 lira.

★ Yusuf Atılgan: «Aylak Adam». Roman. Varlık Büyük Cep Kitapları: 98. 17 X 12 boyunda, 128 sayfa, 2 lira.

ahretlik olmuş. O memleketin âdeti herkes hamama bir yiyecek getirir, eşiyle dostuyla onu yerlermiş. Eylence bittikten sonra yemek yemeğe başlanılmış. Herkes tepsi bohçalarının bağını çözmeye başlamış. Beyin hanımı da usaklara boğaç tepsisini getirtmiş. Fatma ablanın kızının canı sıkılmış. Anasına: «Fatma abla bak bakem, bizim bey daha gelmemiş mi, boğaç tepsi gönderecekti. Ne tuttu, canım böyle gecikir mi?» diye söylenmeye başlamış. Bey hanımı: «Üzülme cancağızım! zararı yok. Bugün bizden yeriz, yarın sizden.» demiş. kız ise: «Nasıl olur ahretliceğizim, nasıl olur?» diye ayak diretmiş. Bey hanımı ondan daha inatlı olmalı ki kızı yatıştırmış. Yemeği beraberce yemişler. Güllüşüp, eylesmişler.

Vakit gelince giyinmişler. Bey hanımı hamam ücretini vermiş. Kız da parayı vermek için çantaya el atmış. Bir de bakmış ki çanta yok. Fatma ablaya çıkmış. «Gördün mü Fatma abla yaptığını. Bey tepsiyi getirmeyi unutsun, sende para çantasını almayı unut. Bu affedilecek şey mi? Koş çantayı getir!» demiş. Anası: «Hanımcağızım, bir daha yapmam. Olmuş, bir kere. Hemen getiririm!» diye yalvarmağa başlamış. Başlamış ama onu dinliyen kim. Kız hâlâ kendi söylediğini bilirmiş. «Daha burada mısın, koş. Nedir bana yaptıklarınız. Böyle şeyi bir daha istemem. Bu kulağına küpe olsun, salladur.» diye çırpınır, kendini yermiş. Bunu gören bey hanımı «Zararı yok hanımcağızım, kederlenme. Böyle şey olur. Ben vereyim. Fatma ablayı yorma.» demiş ise de kız bir türlü kabul etmezmiş. O etmeye dursun. Bey hanımı onun parasını da vermiş. Kız: «olmaz» demiş ise de Bey Hanımı: «Niçin olmasın canım demiş. Bugün benden, yarın senden.» Sonra hamamdan çıkmışlar. Çıkmışlar ama Fatma ablanın kızı, bey hanımını bırakır mı hiç? «İllâ bize gideceğiz.» diye tutturmuş. Hanım: «Yapma hanımcağızım, başka zaman gidelim. Şimdi olmaz.» demiş. Öteki ise: «Çare yok. Ölsem de buğün seni

bırakmam.» demiş. Bey hanımı ne kadar yalvarmış ise de 'ayda vermemiş. Ne yapmış. «Peki» demiş. Kız anasına: «Fatma abla yürü bakalım.» demiş. Onlar önde, Fatma abla arkada yürümeğe başlamışlar. Konuşa konuşa bir sarayın karşısına gelmişler. O esnada saraydan bir cenaze çıkması mı? Hemen Kız: «Abu kardeşim! abu kardeşim! Bu da mı geldi başıma?» diye saçını başını yolmaya başlamış. Bey hanımı neye uğradığını bilememiş. Yerinde donup kalmış. Nice zaman sonra aklı başına gelmiş. Güzelce oradan sıvışmış. Meğerse ölen Beyoğlunun hanımı imiş. Ölen hanımın da başka bir diyarda kız kardeşi varmış. Saraydakiler o kargaşalıkta bayılan kız kaldırıp ayıltmışlar. Onu Beyoğlunun baldızı sanmışlar. Kız da habire: «Yeni geldim. Kardeşim içime sinmedi. Salın beni, kardeşimi bir kere göreyim. Kardeşim, kardeşim!» der de ağzından bir daha «kardeşim!» çıkarmış.

Ertesi gün kız gitmek için hazırlanmış. Beyoğlu salmamış. O gün öyle geçmiş. Kızın iki gözü iki pınar olup, akmış. Üçüncü gün yine salmamışlar. Derken aradan epice gün geçmiş. Sarayda fiskos başlamış. «Bu kız neye gönderilsin. Beyoğlu bunu alsın.» diye. Günlerde bir gün bu sözler Beyoğlunun kulağına gelmiş. O da bunun doğru olacağını düşünmüş. Sırası gelince anasına danışmış. Anası da: «Hayhay oğlum, sen ne dersin o olur.» demiş. Kızı da çağırmışlar. Onun fikrini de almışlar. Her iki taraf kabul edince düğün hazırlığına başlamışlar. Hazırlık tamam olunca düğüne başlamışlar. Kırk gün kırk gece düğün yapıp, evlenmişler. Kız da bir fırsatını bulup, anasıyla komşulardan aldığı amanetleri gönderip sahiplerine verdimiş.

Aradan aylar geçmiş. Kız bir boy aynasının karşısına geçmiş. Kendi güzelliğine, ihtişamına, zenginliğine bakarak başından geçen olayları anlatmaya başlamış. «Dün ne idim, bugün ne oldum. Tavuk kümesi gibi bir evimiz vardı. Herkes giyinir, kuşanır hamama gider, bense gidemezdim. Götsem bile kapıdışı edilirdim. Bir gün komşulardan elbise, altın topladım. Onları giyiniş ha-

mama geldim. Hamamda bir bey hanımı ile ahretlik oldum. Herkes boğaca tepsilerini açıp yemeğe başlayınca ben de yalandan «bu bey ne tuttu, boğaca tepsisi gönderecekti» diye söylenmeğe başladım. Ahretliğimin ısrarı ile onun tatlısını yedim. Hamam parasını bir oyunla ona verdim. Hamamdan çıkınca onu evime götürcektim. Sanki evim var gibi: O «götmem» dedi razı ettim. Giderken bu saray karşıma çıktı, içinden bir de cenaze. Ölenin Beyoğlunun hanımı olduğunu anladım. Kardeşim diye yalandan ağlayıp dövünmeye başladım. Şimdi de Beyoğlu ile evlendim. Ne idim, ne oldum. Hey gibi talih hey!» demiş. Bir de dönüp arkasına bakmış ki kaynanası sedirde oturuyor. «A bu anaçığım! uzat dilini bir kerecik öpeyim.» diye kaynanasının üzerine atılmış. Kaynanası: Zararı yok kızım, böyle şeyler olur.» demiş ise de gelin «illâ öpeceğim.» diye ısrar etmiş. Kaynana da dilini çıkarmış. Gelin dilini öpeceğim diye eli ile tutup çekivermiş. Beyoğlu gelince gelin: «Beyim çabuk gel anneme bir hal oldu.» demiş. Beyoğlu gelip bir de bakmış ki annesinin dili bir katış uzamış, konuşmuyor. Hemen doktoru çağırmışlar. Doktor gelmiş. Beyoğlunun anası «gelin yaptı» demek için bir takım sesler çıkarır, bir takım işaretler yaparmış. O sırada gelin: «Bak bey anam şurası da gelinimin, şurası da gelinimin» diyor dermiş. Doktor hastayı muayene edince vaziyeti anlamış. Fakat karşından gelin işaret etmiş. Para göstermiş. Parayı gören doktor: «Öksürürken boğulup dili uzamış.» diye rapor vermiş. Doktor giderken geline işaret etmiş. «Hani bizim para» diye. Gelin de: Hih demiş. Ben sana para göstermedim, pantolonunun arkası delik dedim.» diye cevap vermiş. Bu sözü işiten doktor neye uğradığını, ne yaptığını bilememiş. Kulağı kuyruğu kısıp gitmiş.

Beyoğlunun anası az sonra ölmüş. Koskoca saray Fatma ablanın kızına kalmış. Fatma ablayı da guya hizmetçi diyerek saraya almış. Zevki sefa içinde yaşamağa başlamışlar.

Bir gün gelmiş o da ölmüş. Ölür dünyada yaptıklarının cezasını çekmiş.

1959'da

1.250.000
liralık
EV,
ARSA,
GELİR,
TAHSİL ve
PARA
ikramiyeleri

AKBANK

SÜT VEREN ANNELER,
KANSIZLIK, ZAFİYET
KLOROZ, İŞTAHSIZLIK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

MALT
Hulasası

ECZACIBASI

10
vitaminli

VİTAMİN A	VİTAMİN C
VİTAMİN B ₁	VİTAMİN D
VİTAMİN B ₂	VİTAMİN E
VİTAMİN B ₆	NIACINAMİDE
VİTAMİN B ₁₂	CA PANTOTHENATE

AMPUL DRAJE
GOUTTE

Poli-Vital

ECZACIBASI
İLAÇ
FABRİKASI

LEVNEO

HER İŞ ADAMI, VE HER MÜ-
ESSESE, REKLAMLARINI İS-
TANBUL TRAMVAY VE TUNEL
İDARESİ'NİN OTOBÜSLERİN-
DE, TRAMVAYLARINDA, Dİ-
REKLERİNDE VE TUNELDE
YAPIYOR.

SİZ DE MALİNİZİ VE MÜESSE-
SENİZİ TANITMAK İSTİYOR-
SANIZ, İDARE'NİN BEYOĞ-
LU'NDA, METRO HAN'DA 4.
ÜNCÜ KATTAKİ İLANAT BÜRO-
SU'NA MÜRACAAT EDEREK,
İ. E. T. T.
NİN VASITALARINDA YER
AYIRTINIZ.